

مروری بر دستاوردها و موفقیت‌های عملیات فتح‌المبین در گفت‌وگوی «جوان» با امیر رزاق‌زاده، نویسنده و پژوهشگر دفاع مقدس

ظرف ۸ روز ۲۵۰۰ کیلومتر از خاک ایران آزاد شد

■ احمد محمدتبریزی

عملیات بزرگ «فتح‌المبین» در فروردین سال ۱۳۶۱ منجر به آزادسازی ۲۵۰۰ کیلومتر از خاک کشور از دست دشمن یعنی شد. این عملیات با هماهنگی سپاه و ارتش موفقیت‌های زیادی را برای جبهه‌ها به ارمغان آورد و ضربات سنگینی را به دشمن یعنی وارد کرد. پیروزی قاطع در عملیات فتح‌المبین که تنها ظرف هشت روز حاصل شد، موجب اعتماد به نفس رزمندگان برای انجام عملیات بعدی یعنی «الی‌بیت‌المقدس» شد. امیر رزاق‌زاده از روابان و پژوهشگر دفاع مقدس در حال نگارش کتاب «نبرد فتح‌المبین» است و اطلاعات دقیقی از انجام این عملیات دارد. رزاق‌زاده در گفت‌وگو با «جوان» ما را با زوایای تازه‌ای از این عملیات آشنا می‌کند.

انجام عملیات فتح‌المبین در آن مقطع از دفاع مقدس تا چه اندازه اهمیت داشت؟

از زمان عزت‌بنی‌صدر خان بحث بر سر این بود که استراتژی جدید دفاعی جمهوری اسلامی ایران تدوین شود. ارتش هنوز با همان شرایط گذشته کار می‌کرد و معتقد به عملیات‌های کلاسیک بود. بعد از تغییراتی که در سطح فرماندهی ارتش صورت گرفت، در مهر ۱۳۶۰ شهید صیادشیرازی به جای آقای ظهیرنژاد به عنوان فرمانده نیروی زمینی ارتش منصوب شد. قبل از آن هم محسن رضایی در شهرپورماه فرمانده سپاه شده بود. این تغییرات خون تازه‌ای در رگ نیروهای مسلح جاری کرده بود چون هر دو فرمانده معتقد به عملیات‌های خارق‌العاده بودند و می‌گفتند با انجام عملیات‌های گوناگون می‌توان استراتژی جدید دفاعی کشور را نوشت. بعد از عملیات ثامن‌الامنه استراتژی دفاعی کشور را جهت بیرون راندن دشمن متجاوز تدوین کردند. آنجا ساختار و سازوکار تعیین شد و ارتش و سپاه جلسات مشترکی را پیش‌بینی کردند و بین مهر و آبان این ساختار تهیه شد. در این ساختار ۱۲ عملیات پیش‌بینی شد برای اینکه نیروهای اشغالگر از کشور خارج شوند و بعد نیروها بتوانند به خاک عراق ورود پیدا کنند تا موفقیت‌مان تضمین شود. این عملیات‌ها از کربلای یک تا کربلای ۱۲ نام داشت. یک به یک شروع به پیاده‌سازی عملیات‌ها کردند و عملیات کربلای یک در همان غرب سوسنگرد و منطقه دشت‌آزادگان بود که در آذرماه با موفقیت انجام شد. عملیات کربلای ۲ قرار بود در بهمن ماه و همزمان با دهم فجر در شمال استان خوزستان صورت بگیرد. کربلای ۳ هم قرار بود در جنوب استان خوزستان اجرا شود که همان عملیات «الی‌بیت‌المقدس» بود.

نام عملیات فتح‌المبین قبل از انجام عملیات، کربلای ۲ بود؟

بله، عملیات کربلای ۲ همان فتح‌المبین بود. عملیات کربلای یک هم همان عملیات طریق‌القدس نام داشت. در عملیات کربلای یک که با موفقیت انجام گرفت، دو دیدگاه مطرح شد. یک نظر بر این بود که عملیات کربلای ۲ در جنوب خوزستان انجام شود ولی نهایتاً به نظر دیگر رسیدند که عملیات را در شمال استان خوزستان که ممکن بود هر آن دشمن این گلوگاه را ببندد و نیروهای ما در دامن دشمن قرار بگیرند، اجرا شود. قرار بود عملیات هم‌زمان با دهم فجر برگزار شود که عراق متوجه شد و عملیات پیشگیرانه تحت عنوان «النصر الحاکم» انجام داد. در ۱۷ بهمن در جزایه عملیات انجام داد و نزدیک به ۳۵ گردان از نیروهای ما که قرار بود در عملیات فتح‌المبین وارد کار شوند، اینجا وارد عمل شدند. چون پیش‌بینی این بود که دشمن دوباره می‌خواهد جزایه را پس بگیرد دوباره پای کار آمدند اما اینطور نبود و دشمن بیشتر دنبال تک کردن و گرفتن تلفات از ما بود. دشمن می‌خواست این عملیاتی را که ما می‌خواستیم انجام دهیم، به تأخیر بیندازد یا آن را تعلیق کند.

پس دشمن متوجه انجام عملیات از طرف ما شده بود؟

در تمام عملیات‌های ما دشمن حساس می‌شد و می‌فهمید

ما می‌خواهیم عملیات انجام دهیم، به همین خاطر شروع به چیدن استحکامات بیشتر و ترمیم خطوط می‌کردیم تا عملیات ما را به تعویق بیندازد. در عملیاتی که قبل از انجام فتح‌المبین انجام شد، دشمن به تقویت نیروهایش پرداخت و آتش تهیه بسیار سنگینی روی سر رزمندگان ریخت و موفق هم شد ۳۵ گردان از تیپ‌های امام حسین (ع)، نجف، ۲۵ کربلا، ۲۱ اسام رضاع) و ۲۷ حضرت رسول (ص) در گیر شوند. این کار سبب شد تا ما دیگر نتوانیم در بهمن عملیات را انجام دهیم و عملیات با یک ماه تأخیر انجام شد.

می‌توان این تغییر تاریخ را به فال نیک گرفت و گفت اگر عملیات در آن فصل و آن موقع سال انجام می‌شد به موفقیت‌های نهایی نمی‌رسیدیم؟

تحلیل‌های مختلفی می‌توان کرد ولی ما پیش‌بینی کرده بودیم که در بهمن فتح‌المبین و در آستانه سال جدید کربلای ۲ را که بعداً «الی‌بیت‌المقدس» شد، انجام دهیم. طبق این تاریخ قرار بود عملیات رمضان زودتر انجام شود که بعداً در تیر ماه و در اوج گرما صورت گرفت. به علت تأخیرهایی که رخ داد طرح مانور کامل تر و به این موکل شد که ما بتوانیم طرح جامعی‌تری جهت غافلگیری دشمن تهیه کنیم. این تعویق زمان عملیات این ویژگی را داشت که ما طرح کامل‌تر و جامع‌تری داشته باشیم.

با این حساب جبهه‌های ما از آمادگی کامل برای انجام عملیات فتح‌المبین برخوردار بودند؟

ما از خرداد ۱۳۶۰ که عملیات «فرماندهی کل قوا، خمینی روح خدا» را انجام دادیم و غیر کلاسیک عمل می‌کردیم، پیش‌بینی می‌شد. اهدافی را دنبال می‌کردیم که متکی به جاده نبود. شباهه عمل می‌کردیم که باعث غافلگیری دشمن می‌شد و با این اقدامات وارد کارهای خارق‌العاده و متکرانه شده بودیم. روش‌های کلاسیک برای دشمن شناخته شده بود و دشمن می‌توانست پیش‌بینی و مقابله کند. کمابینه اولین عملیاتی که ما در دفاع مقدس در ۲۱ مهر ۱۳۵۹ در غرب کرخه و در ذوق‌علیه دشمن انجام دادیم، با وجود پیشرفت‌های اولیه در ساعات‌های اولیه، بعدتر بیشتر دنبال تک کردن و گرفتن تلفات از ما بود. دشمن می‌خواست این عملیاتی را که ما می‌خواستیم انجام دهیم، به تأخیر بیندازد یا آن را تعلیق کند.

پس دشمن متوجه انجام عملیات از طرف ما شده بود؟

در تمام عملیات‌های ما دشمن حساس می‌شد و می‌فهمید

ارتش در اسفند ۱۳۶۰ معتقد بودند طرح مانور باید گسترش پیدا کند و بازوی احاطه‌ای به طرح قبلی اضافه شود. این طرح نهایی در زمان اعلام شده انجام شد یا باز هم تغییر کرد؟

در این طرح از هفتم اسفند ابلاغ شد که این تمهیدات در نظر گرفته شود و بر این اساس طرح مانور چیده شود. تا انتهای اسفند این جریان ادامه داشت و هم‌متطور طرح‌ها کامل‌تر و

می‌توان این تغییر تاریخ را به فال نیک گرفت و گفت اگر عملیات در آن فصل و آن موقع سال انجام می‌شد به موفقیت‌های نهایی نمی‌رسیدیم؟

تحلیل‌های مختلفی می‌توان کرد ولی ما پیش‌بینی کرده بودیم که در بهمن فتح‌المبین و در آستانه سال جدید کربلای ۲ را که بعداً «الی‌بیت‌المقدس» شد، انجام دهیم. طبق این تاریخ قرار بود عملیات رمضان زودتر انجام شود که بعداً در تیر ماه و در اوج گرما صورت گرفت. به علت تأخیرهایی که رخ داد طرح مانور کامل تر و به این موکل شد که ما بتوانیم طرح جامعی‌تری جهت غافلگیری دشمن تهیه کنیم. این تعویق زمان عملیات این ویژگی را داشت که ما طرح کامل‌تر و جامع‌تری داشته باشیم.

با این حساب جبهه‌های ما از آمادگی کامل برای انجام عملیات فتح‌المبین برخوردار بودند؟

ما از خرداد ۱۳۶۰ که عملیات «فرماندهی کل قوا، خمینی روح خدا» را انجام دادیم و غیر کلاسیک عمل می‌کردیم، پیش‌بینی می‌شد. اهدافی را دنبال می‌کردیم که متکی به جاده نبود. شباهه عمل می‌کردیم که باعث غافلگیری دشمن می‌شد و با این اقدامات وارد کارهای خارق‌العاده و متکرانه شده بودیم. روش‌های کلاسیک برای دشمن شناخته شده بود و دشمن می‌توانست پیش‌بینی و مقابله کند. کمابینه اولین عملیاتی که ما در دفاع مقدس در ۲۱ مهر ۱۳۵۹ در غرب کرخه و در ذوق‌علیه دشمن انجام دادیم، با وجود پیشرفت‌های اولیه در ساعات‌های اولیه، بعدتر بیشتر دنبال تک کردن و گرفتن تلفات از ما بود. دشمن می‌خواست این عملیاتی را که ما می‌خواستیم انجام دهیم، به تأخیر بیندازد یا آن را تعلیق کند.

پس دشمن متوجه انجام عملیات از طرف ما شده بود؟

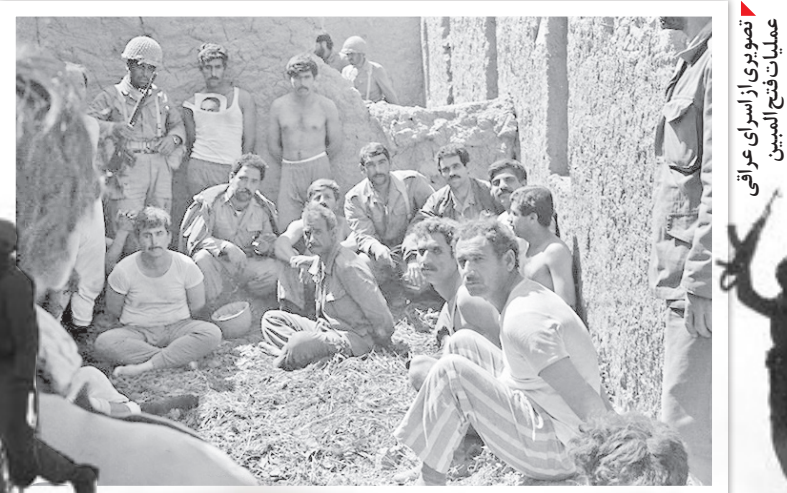
در تمام عملیات‌های ما دشمن حساس می‌شد و می‌فهمید

جزئی‌تری می‌شد. در روزهای آخر اسفند که قرار بود عملیات انجام شود، دشمن دوباره متوجه شد و عملیاتی در رقبایه انجام داد. همین مسئله باعث شد فرماندهان دچار تردید شوند و منجر به این شد که آقای رضایی خدمت امام برسند و از امام برای انجام عملیات کسب تکلیف کنند و استخاره بگیرند که عملیات را انجام بدهیم یا نهیم. هر چند عنوان استخاره مطرح بود ولی چون حضرت امام فرموده کل قوا بودند به عنوان کسب تکلیف می‌خواستند بدانند با توجه به هویشاری دشمن و گرفتن اسیر از ما آیا این عملیات را انجام بدهیم یا نه؟ امام هم می‌فرماید شما کار خودتان را کرده‌اید و توکل بر خدا بکنید و عملیات‌تان را انجام دهید و تردید نکنید. آقای رضایی خیلی سریع با هواپیمای جنگی برمی‌گردد و اطلاع می‌دهد امام مصرد عملیات انجام شود و

باز هم تردید کنیم، باز هم در آستانه عملیات در قرارگاه کربلا می‌گویند به قرآن تفأل بزنیم که چه سوره و آیهای می‌آید که سوره فتح و آیه شریفه «یا فتحنا لک فتحاً مبیناً» می‌آید. چون در قرآن الف و لام ندارد، به همین خاطر عملیات با نام «فتح مبین» شناخته می‌شود که بعداً به اشتباه در همه جا «فتح‌المبین» گفته می‌شود. قرار بود روز ۲۹ اسفند و شب اول فروردین عملیات انجام شود که نیروها پای کار آمدند اما عملیات لغو شد و به ۲۴ ساعت بعد افتاد. در قرارگاه فتح به علت اینکه دشمن پیشروی کرده بود، قرار شد عملیات انجام

از خرداد ۱۳۶۰ که عملیات «فرماندهی کل قوا، خمینی روح خدا» را انجام دادیم و غیر کلاسیک عمل می‌کردیم، فهمیدیم باید از راه‌هایی برویم که برای دشمن غیر قابل پیش‌بینی باشد. اهدافی را دنبال می‌کردیم که متکی تا باعث غافلگیری دشمن شود

تصویری از اسرای عراقی عملیات فتح‌المبین

درد

مرحله سوم و چهارم عملیات کمی زودتر انجام می‌گرفت به خاطر حضور صدام در منطقه می‌توانستیم او را اسیر کنیم. نیروهای دشمن از ترس این موضوع جلوی یک آمبولانس را می‌گیرند، افرادش را تخلیه می‌کنند و از سمت چپانه که مقر لشکر و سپاهشان بود به سمت فکه فرار می‌کنند. اگر اینجاسرعت عمل وجود داشت صدام اسیر می‌شد. این یکی از حماسه‌های زیبایی این عملیات بود که انجام گرفت. در منطقه جنوبی از تنگه زلیجان که قاچاقچیان را گرفتند و با آنها شناسایی رفتند و تنگه را تعریض کردند و نیروها از آنجا به پشت دشمن زدند، یکی دیگر از ابتکارات عملیات بود. در منطقه علی‌گرمزد توپخانه دشمن را خاموش کردند و توستند به چپ و راستشان گسترش پیدا کنند در منطقه عین‌خوش، دالپری و بل چهل‌دهنه تیپ ۱۴ امام حسین (ع) حماسه‌های بزرگی خلق کرد. قرارگاه فجر هم در مرحله آخر همراه تیپ ۷ ذوق‌علیه توانست روی ارتفاع اوصیلی‌خات برود و تیپ ۲۷ هم محاصره را از پشت کامل کرد. در منطقه جنوبی هم نیروهای زرهی دشمن غنیمت گرفته شدند و دشمن اسرای زیادی داد.

عملیات با این وسعت و سختی در هشت روز انجام می‌شود؟

بله، از دوم فروردین تا دهم همین ماه طول کشید که هشت روز می‌شود. عملیات کاملاً موفق بود و ما توانستیم با این عملیات مشترک در غرب شوش، اندیمشک، کرخه و ذوق‌علیه بیش از ۱۰۰ گردان را وارد عمل کنیم و حدود ۲۵۰۰ کیلومتر از خاک کشور را آزاد کنیم. منطقه شمال خوزستان تقریباً آزاد شد و ما در چند کیلومتری مرز قرار گرفتیم. در عملیات محرم دیگر نیروها روی مرز قرار گرفتند. منطقه عملیاتی خیلی گسترده بود و فاصله شمال تا جنوب عملیات بین ۱۰۰ تا ۹۰ کیلومتر بود و نیروها در این فواصل آنقدر پیشروی کردند تا به این موفقیت‌های عظیم رسیدند. بازتاب موفقیت رزمندگان در داخل و خارج پس از انجام عملیات به چه شکل بود؟

حملات زمینی ما در خارج از کشور بازتاب گسترده‌ای داشت. در خاورمیانه انعکاس این موفقیت بیشتر بود. با این عملیات توانسته بودیم یگان‌هایمان را گسترش دهیم و علاوه بر سه تیبی که داشتیم، ۹ تا ۱۰ تیپ دیگر در سپاه ایجاد کنیم و یک کشور غربی‌ها نگران امنیت اسرائیل و تردد انرژی از خلیج فارس شده بودند. آمریکا و کشورهای غربی طرف هم ماه‌ها مانور ستاره در خشان را در حدود دریای سرخ با مصر و سایر کشورها انجام دادند که حتی محدودداشت تا دریای عمان هم کشیده شد. این مانور در واقع تهدیدی علیه ما بود. همچنین تلاش‌های صلح‌طلبانه‌ای از طرف مجامع منطقه‌ای و کشورهای عربی که پشتیبان عراق بودند انجام می‌شد و می‌خواستند به نوعی ایران را مجاب کنند که با دشمن با یک میز مذاکره بنشینند بدون اینکه آتش‌بسی برقرار شود یا منافع‌مان تأمین گردد. دامن زدن به بحث‌های عملیات روانی از دیگر کارهایی بود که کشورهای منطقه و حاشیه خلیج فارس انجام می‌دادند تا بازتاب‌های پیروزی‌های ایران را کم‌رنگ کنند.

۷		۹	۱		
			۵	۴	۲
			۶	۴	
			۱	۶	۷
۹	۶				
		۱	۳	۴	
				۲	
					۲
					۵

جدول سودوکو

ارقام ۹ تا ۹ را طوری قرار دهید که در هر ردیف، ستون و مربع‌های کوچک سه در سه فقط یک بار به کار روند.

جدول کلمات متقاطع

● پاسخ جدول شماره ۶۴۵۱

ا	و	ا	ل	و	ا	ب	ا	ا	د
ا	د	و	ب	ا	و	ا	ا	ا	ا
ا	ب	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	و
ا	ا	و	ا	ا	ا	ا	ا	ا	و
ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا
ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا
ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا
ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا
ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا
ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا
ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا
ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا
ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا
ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا
ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا
ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا

از راست به چپ

- ۱- دروازه‌بان تیم ملی آلمان و باشگاه بایرن مونیخ - لاغر و ضعیف ■ ۲- نوشیدنی داغ - شهری در عراق - شاه تیر سقق ■ ۳- سقف دهان - سرور - هویج - یا همه سبکی توی آن می‌روند ■ ۴- باشخصیت - ایتالایی باستان ■ ۵- پیچیدن - سبزه‌زار - لباس جراحان - رنگ قرمز قالیبافان ■ ۶- کاسه دروشان - ستاره پروین - دریجای در قلب ■ ۷- نایختگی - خرس آسمانی - گروه خلافتکار ■ ۸- از هفت‌سین‌ها - ضربه فنی در کشتی - با اهمیت - صفت سرو ■ ۹- هر یک از واحدهای تخصصی در ارتش - گونه - اولین شهید مسیحیت ■ ۱۰- تحسین فرانسوی - کشور صنعا - تنها پایتخت افریقایی که در خاورمیانه قرار گرفته ■ ۱۱- پایتخت بنگلادش - تیم فوتبال در ایتالیا - نوعی صدا در موسیقی - نیمه تاریک زمین ■ ۱۲- قورباغه - نوعی مار بدون زهر ■ ۱۳- فرار حیوان - از سازهای موسیقی - الفبای خوراکی - درخت انگور ■ ۱۴- منطقه‌ای بکر در شهرستان رودسر - مقیاس - لگن ■ ۱۵- گاز تبلیغاتی - دارویی که به عنوان مسکن و تب‌بر تجویز می‌شود

از بالا به پایین

- ۱- گرفتگی سبز نگاه - قلم - سلسله حکومتی‌ای که با حمله تیمور منقرض شد ■ ۲- تیم فوتبالی در یونان - کاکل اسب - شاه و قیصر - راه و روش ■ ۳- غلاف شمشیر - بدبازی - کجاست ■ ۴- واگذاشته - اتمسفر - آشدان حمام ■ ۵- عنصر شیمیایی - صنعت ماهیگیری - کهنف ■ ۶- افسر روسی که در زمان محمدعلی شاه مجلس را به توب بست - زبانداری بی زبان - ماست چکیده ■ ۷- کامل نشده - فنی در کشتی - فلز سرخ ■ ۸- دوستی - آتش - باران غلیظ - سنایش ■ ۹- حرف دهان کچی - بازده - پایدار؛ جاوید ■ ۱۰- گیاه کتیرا - حیرت - نوعی برنج و بوریس ■ ۱۱- جشن - وعده‌گاه - شهر رازی ■ ۱۲- آتش - زبانه آتش - عالم اجسام ■ ۱۳- پاسخ جدول - شهری در آمریکا - حیث ■ ۱۴- سخن تب‌آلود - دشمنی دیرپا - باران اندک - ظهور حقایق غیبی بر سالک ■ ۱۵- شاعر و روزنامه‌نگار آزادپخواه عصر مشروطه و ملقب به تاج‌الشعرا - کف دست